

Titel: BREV TIL: Eli Fischer-Jørgensen FRA: Paul Diderichsen (1947-05-27)

Citation: "BREV TIL: Eli Fischer-Jørgensen FRA: Paul Diderichsen (1947-05-27)", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_033-shoot-workidacc-2005_0099_033_EFJ-DIDERICHSEN4_0270/facsimile.pdf (tilgået 30. juli 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

Tirsd. d. 27/5 47

Kære Eli,

Jeg kunde ikke naa at svare dig paa din sidste glossematiske Epistel saa tidligt, at du kunde have Svaret inden dit Foredrag, og jeg kunde næppe heller oplyse noget af Betydning. Visse Ting havde jeg allerede berørt i mit andet Brev, andre har jeg udtalt mig om i mine afsluttende Bemærkninger til Kollokvierne, ~~der~~ som vi ikke naaede til Ende med i Torsdags og altsaa fortsætter med i Overmorgen. Jeg vedlægger sidste Del af mine Notater.

Der bliver da næppe synderlig meget tilbage at svare paa.

xl. 241

Hvad Funktionernes ~~Ekvivalens~~ Adæquatio med den sproglige Analyse anbelanger, vil Hj. formodentlig svare, at der ikke forligger andre Muligheder, og deri kan han abstrakt set have Ret; men det forekommer mig, som jeg vist ved flere Lejligheder har anført, at der inden for Kombination maa skelnes mellem en Funktion "som Regel" og en Funktion "som Regel ikke", skal vi sige hvad der rundt regnet ligger over 90 og under 10 %. Erfaringsmæssigt gaar de fleste grammatiske Regler ud paa noget saadant, og det har som Regel ikke vist sig muligt ved en nærmere Præcisering af Betingelserne at faa disse Yderomraader reduceret til rene Konnektioner eller rene Inkompatibiliteter (dette sidste, overordentlig vigtige Begreb synes slet ikke at være udnyttet efter Fortjeneste i Kalkylen). Ellers finder jeg, at disse Funktioner i mange Tilfælde virkelig har gjort det muligt at præcisere ~~deres~~ og forenkle

mange Formuleringer og ~~Præciseringer~~ og at stille Problemer, som man hidtil har overset. Det har ogsaa slaaet mig, at de fire Muligheder i Solidaritetsinddelingen (bedre: Reciprocitetsinddelingen?) ikke nøjagtigt modsvarer de fire Muligheder i Selektionsinddelingen. Det er jo den dobbelte Retning i Selektionen, der muliggør Opstillingen af de fire; ved Solidaritet kan der principielt næppe være Tale om andet end

Solidaritet : Ikke-Solidaritet, og denne sidste Kategori deles saa i næste Omgang ~~xxxxxx~~ i de fire Selektionsdefinerede ; de der hverken ~~xxxxxx~~ er selekterende eller selekterede maa da vare kombinerede (da Inddelingen vel næppe kan komme til at registrere inkompatible).

Som du ser af mine Kollokvienotater, deler jeg ikke helt din Opfattelse m.H. t. Opstillingen af Kategorierne; man finder ikke først Enkeltstyrrelser, der er selekteret af et eller andet ; men man finder Dele med en eller andet fælles Kendetegn og mellem ~~de~~ Dele med ~~den~~ Kendetegnet x og Dele med Kendetegnet y konstaterer man de paagældende Funktioner.

Om Substans og Mening endnu kun dette: Naar Hj. hævder at "Meningen" er fælles, og Konnotatorerne kan skifte, saa føres man til , at Substansen er Konstant (selekteret), Formen Variabel (selekterende), medens man naar til det modsatte Resultat, naar man ^{gaaer ned fra} ~~betragter~~, at den samme Form kan manifesteres i forskellig Sprogbrug. ~~xxxxxx~~

Stedet S. 228 i Forelæsningerne havde jeg opr. ~~xxxx~~ rettet p. a samme Maade som af dig foreslaet, men senere har jeg opdaget , at Fejlen ligger i at "Apodosis kaldes "ikke-faldende"; dette skal rettes til faldende; saa bliver det rigtigt.

Akcentafsnittet p. 207f. har jeg ogsaa altid syntes der var noget muggent ved; ^{(du} ~~du~~ har sikkert Ret i at der skal læses Stavelsesenhe d p. 209; men det kan næppe være Meningen at blande plerematiske Enheder ind her). Mystikken begynder allerede i den foregaaende Op. (p. 205). Det angives, at vi her naar ned til kenematiske Nexier; det underforstaas nu rigtignok hele Tiden, at denne Bestemmelse først paa et senere Trin ^{Proceduren} ~~af~~ ~~xxxx~~ vil blive endeligt motiveret; men naar Navnet nævnes, maa vi have Lov til at kikke; og som du vil se, naar du sammenligner Definitionsudstillingen i mine Kollokvienotater p. ⁹ - 10 med ~~wy's~~

h. d. l.
not.

fortræffelige Redistributionsakema, skal en kenematisk Nexi være et kenematisk Syntagme, hvori der indgaar en Karaktersekvens; ~~maa vi~~ jeg kan forestaa, maatte det være nok at sige et Syntagme, da dette defineres som en Sum, hvori der indgaar Takemer af begge simple Underarter under een og samme Art (dvs. baade Modulationer og Akcenter), og ~~a~~ tilmed en Sekvens ikke synes at kunne betaa Mellem Karakterer (der er simple Underarter) men ~~ikke~~ if. Def. af heterosubtypisk Enhed er en Sum, hvori der indgaar takemer af af begge simple subtyper (Terminussen Karaktersekvens mangler da ogsaa i Definitionsregisteret)

Det skulde altsaa vise sig, at de kenematiske Størrelser, vi her naar til og som selv (if. en næppe holdbar Terminologi) siges at have indbyrdes Kombination, at der i dem indgik baade Akcenter og Modulationer. Som Exx. nævnes Verelinéer og Punktummer; men ~~disse synes ikke~~ det er uklart, om disse angives at have noget, der kan kaldes kenematiske Modulationer, da Interpunktionstegnene p. 206 sverat synes sammen med Pauserne at regnes for Signaler, medens der længere nede registreres Funktioner mellem dem, hvorefter de direkte udelukkes ved den tidligere omtalte (formentlig uholdbare) Def. af Sig^{na}ler, og i saa Fald vel nærmest maa være Modulationer? - Men i samme Aandedrag siges det, at den paagældende Operation ikke kan forekomme, naar der Tale ~~om~~ om en talt Text med Modulationer; man maa derfor nok spørge, om der i en saadan Tekst overhovedet vil kunne tales om Nexier, eller om det ikke først er, naar Nexier deles i Nexus med hver sin Modulation, at Delingen maa opsættes til G III?

Vi kommer nu til Op.n'l 7. Med Overspringelse af kenematiske Nexus (burde de ikke nævnes her med Henviisning til GIII?) springer vi lige over i de kenematiske Syntagmatierx og Syntagmatemer; disse defineres i Modsatning til Nexier og Nexus som ~~ikke~~ -minimalt, henb, minimalt Syntagme, hvori der ikke indgaar en Karaktersekvens ~~*,~~ ~~ikke~~ Her optræder altsaa igen det uhjemlede Terminus Karaktersekvens.

og Syntagme synes at anvendes paa en Maade der strider mod ~~den~~ den ovenfor kommenterede Def.

Jeg, undskyld, jeg har taget Fejl: Syntagmet skal indeholde baade Karakterer ^{temater} Konstituenten og Exponenter, Sekvensen skal indeholde baade centripetale og centripetale Karakterer (og kaldes for saa vidt med Rett ^e men tautologisk Karaktersekvens). Ved at gaa fra Nexi til Syntagmati gaar vi altsaa fra et Syntagme der indeholder begge Typer af Karakterer til et Syntagme, der kun indeholder den ene af dem. (Denne Retttelse faar ikke Konsekvenser for de svrige Bemærkninger ~~xxxixxi~~ angaaende Berettigelsen af at registrere Nexier i forrige Op.).

videre: p. 208 maa jeg i Henh. t. mine Bemærkninger til Koll. og Graf. hævde, at det ikke giver nogen Mening her at tale om Kombination da der kun kan blive Mulighed for de to andre Funktioner, naar vi registrere to Kategorier med hver sit Kendetegn. Bemærkningerne om Lexier maa vel forstaaes saaledes, at Solidaritets- (bedre: Reciprocitets-) Lexier registrere uafhængigt af Selektionslexierne, der jo i registreres i den Op., der gaar forud for den, hvori der konstateres Modulationer. ~~Модуляциям~~ ~~Реконструкциям~~ ~~Селекционным~~ ~~Лексическим~~ ~~Условностям~~ ~~Взаимности~~ ~~Соподчинения~~ ~~и~~ ~~т.д.~~

Næste Op.: de 4 første Ord p. 209 maa vist være Fejl; vi har jo ikke endnu i forr. Op. registreret Dele indbefattende Bitryk. Ogsaa i det følgende maanoget være galt, men her kan jeg ikke finde frem til en (selv glossematisk betragtet) fornuftig Mening. En Overlapping defineres jo (OSGp79) som en suspenderet Mutation mellem to Funktiver; men er ~~Stærktryk~~ Kommutationen mellem Stærktryk og Bitryk suspenderet her? og i saa Fald: domineret af hvad? Da det desuden faktisk er Bitrykket der foreligger, maa det vel være dette der implicerer Stærktrykket og ikke omvendt? Endelig ser det underligt ud, at Implikationen er Signal for en Indgaaen; man vilde vente, at den var domineret af demne (i sig selv uforklarede) Indgaaen. Denne Dominans kan maaske være

af plerematisk Natur (saadan maa din Tanke vist snarest udtrykkes).

Det Forhold, der skal udtrykkes, ^{kan} vel være dette, at Modsatningen mellem Starktryk og Bitryk kun er relevant i ^{kenematiske} Syntagmatier, der indeholder mere end ~~en~~ ^{en} (plerematisk?) Ordenhed; i Syntagmatier der kun indeholder een Ordenhed, implicerer Starktryk Bitryk; men hvordan dette oversættes til streng Glossematik, maa ~~XXXXXXXX~~ ^{EW} F.. jeg mener WF - vide.

I Virkeligheden skulde man vente et helt andet Resultat af denne Operation, nemlig at man registrerede Selektion mellem Starktryksenheder som Konstanter og Svagtryksenheder som Variable og lod det hele gaa til G III. Her finder vi da (ved Afbildning?) at en Del Svagtryksenheder (nemlig alle Sammensætningsled) har Substitution til ~~de~~ ^{de} tilsvarende Starktryksenheder (samme Ord ~~xxxx~~ ^{Simplex} uden for Sammensætning), medens andre (fx. -bejde) adskiller sig fra alle andre Enheder af samme Orden ved ikke at være Tegn; paa den Maade kan man tænkes at komme af med hele denne Kategori. En særlig Betydning faar Bitrykket som Basis for de Styrelsesforhold, der bestemmer Akcenten som Eksponent.

I den følgende Op. kunde man maaske have ventet at man skulde ~~de~~ ^{de} hver af de to Kategorier af Tryksenheder i Akcenten og det svrige; men en saadan Deling (der maatte vel være Solidaritet, da vi jo har baseret Inddelingen paa disse Kriterier) synes ikke at finde Sted, ^{*} hvorfor det er gaadefuldt, hvordan Eksponenterne kan dukke op i Redistributionen.

I Stedet fortsætter vi efter samme Recept; men hvordan vi her, i en ren Udtryksanalyse, kan vide at vi skal dele: og Bolden, men overføre sammen og Lege-, ses ikke umiddelbart. Ej heller er det ~~klart~~ ^{klart} om den omtalte Overlapping kun g sigter til Tryktabsforbindelsen laa i Skuffe, hvor laa ~~kundestages~~ maaske hellere burde have været ...

Onsd. d. 28/5

6

Den uafsluttede Parentes fra i Gsar Aftes er en Afsporing, der maa behandles særskilt, og nu arriverede med Morgenposten dine opbyggelige Pimsebetrægtninger, der yderligere afsporer min Tanke, bl. med det Hukks skud, at Apostlenes Tungetale Pinsedag vel maa have været en Slags Komnotatorfri "Mening"; Fenomenet maa være en Lakkerbidasken for den Kalkyle, der bilder sig ind at kunne forudse alle mulige Tilfælde!

Men da jeg ogsaa har meget andet at bestille, maa jeg standhaftigt afholde mig fra alle Udsævelser, du frister mig til, og afslutte ~~med~~ den Tankerække, der, vilkaarligt, men forhaabentligt hensigtsmæssigt, var forudset som Indholdsmening for nærværende Formning. Saa maa jeg tygge Drøv paa dine skarpsindige Uæredninger nogle Dage, før jeg svarer.

Altsaa: Tilfældet laa kan ikke være analogt med de svrige Svagtryks ord, da laa har mistet Trykket "paa Grund af" indholdsmæssig Sammenslutning med i Skuffe, medens de svrige Ord kun kan have Fuldtryk, naar de enfatisk fremhæves. Laa ~~kan ikke sammenlignes med Svagtryks~~ ~~tryk; ~~da~~~~ er saaledes klart paa Linie med Bitrykkene i forrige Operation, idet Starktryk og Svagtryk er kommutable inden for Syntagmer der indeholder mere end eet Ordtryk (sml. ~~stod 'op~~ ~~med~~ ~~stod~~ ~~'op~~ ~~), men ikke kan adskille ægte, usammenatte, Ord,~~

for noget ^{stod 'op med stod 'op)} ^{det er vist nok kun i "Kanon"!}

Man ser heraf - hvad i al Fald jeg ikke før har været opmærksom paa, at det tryktabende Led i Tryktabsenheder (som jeg har foreslaaet at kalde Grupper med Enhedstryk) har Bitryk, naar det staar sidst, Svagtryk, naar det staar foran det trykbevarende Led, hvis man da ikke vil formulere Reglen om Stødtab og Stødvinding paa en saadan Maade, at man undgaar at betragte Stødet som Kendetegn paa Bitryk (for anden Mulighed for at skelne de to Arter af Tryktab findes vel ikke?).

Da det imidlertid ikke fremgaar, at Hj. særlig tænker paa dette ene Ex., synes Overlappingen at være af en anden Art end ~~ord~~ ovenfor,

(nu slap det gode Papir op, og jeg maa nøjes med Gennemslag!) 7
om end ingenlunde mere begribelig.

S. 210 undrer man sig over at "Ordustryk" med Spatier imellem i Skriften optræder i denne Operation, da Legtsj allerede blev delt i s'l; og i den følgende Op. s'En kommer man til at tænke paa, om ikke Bitrykket i Sætningsled spiller en lignende Rolle som Binde-stregen og altsaa bør opfattes som Konnektiv.

Endelig plejer Hj. at sige at Syllabemer (som sart antydte i Navnet) grosso modo svarer til vore Stavelser, dvs. saa meget som kan udtales alene i et Svar: Sagde da Krone eller -ner? - "ner!" medens det her synes at være Ord.

Vi afslutter dermed Solidaritetsinddelingen uden at have registreret en eneste Solidaritet (bortset fra de dubiøse Konnotationer og eventuelt Signaler og Konnektiver, der ligeledes skal udskilles); det maa siges at være et trist Resultat af en Analyse, der betegner sig selv som Hensigtsmæssig.

(rettelse til p. 5, næstsidste Afsnit: p. 241 i Forelæsn. deles de selektionsdefinerede Syntegmatemer i Tema og Karakteristik, hvoraf Karakteristikken betragtes som Konstant).

Til sidst for at afrunde ~~Etikette~~ Problemkredsen et Par Bemærkninger til Selektionsanalysen. S. 215 havdes Selektion mellem Overskrift og Resten; men dette er jo noget ganske andet end de ^{rent indholdsmæssige} Selektioner, der ellers er Tale om. Hvis vi tænkte os en Litteratur, hvor et Tekststykke aldrig stod uden Overskrift, maatte der vel være Solidaritet? - Og er det i øvrigt ikke et kenematisk Forhold? Det er i al Fald ikke rigtig kommensurabelt med de øvrige Plerematiske "Dele.

Det er heller ikke indlysende, at man først bag efter indkredder de Dele, mellem hvilken Selektionen bestaar; de pronominalt Henvisninger opfattes jo aldeles ~~u~~uimiddelbart. Atter vil Hj. indføre en vilkaarlig Ordning i Ting, der fenomenologisk er samtidigt givne. -- S. 222 kommer saa den aldeles overraskende Bemærkning om at Selektionen finder Sted mellem Kategorier; hvordan det kan forliges

med de følgende Analyser, se s. 146.

H. Kolden
- Analysen p. 228 fastholder Hj. ikke mere, idet han snarere vil opfatte
for
faldende Tone som Signal Nexien (?) eller maaske snarere for Enheder
af større Omfang; ~~Den~~ stigende Tone maa da være ^{Siguel} ~~Siguel~~ for kenematisk
Protasis-nexus (?), medens Apodosis ikke har noget Signal (?). Men
naar disse Tunes saaledes udgaar af Ananalysen, er det vel overhovedet
tvivlsomt, om vi har kenematiske Ekstenskarakterer og dermed kenema-
tiske Nexus - og hvordan skal det saa gaa med Redistributionen? Ind-
vendingen nederst paa Siden imødegaar ^{Hj. maa} ~~med~~ det mærkelige Resonnement,
na
at Selektionen indgaas af de Dele, Signalerne er Signal for og ikke
af Signalerne selv. Den sidste Passus p. 228 strider mod de Resultater
vi er kommet til i Kollokvierne: en Periode kan meget vel ende med
ikke-stigende Tone.

Nu er jeg ved at blive blød og jeg maa opgive at komme gennem
de sidste Operationer, der indeholder adskillige vanskelige Problemer.
I Begyndelsen af Juni ventes Hj. hjem, og han har da ^{at} lovet besvare en
Række Spm. fra WF, Bjerrum og mig; kommer du hjem, skal du være en vel-
kommen Deltager. Vi maa saa prøve at skære igennem saa han ikke kni-
ber uden om med Forbehold og Formaliteter.

*Efter at have gennemlæst dette skriver jeg af Sjelen, hvad er
for mig et vist selv om Mangel - i det Kraften paa
Ske man ender brug af den. Vi vil at have ind
den som Konstruktion for at finde nogle enkelte Skema
blandt alle de andre.*

Jeg vil gaa ud i vand fordebar!

En hilsning til alle fra

Paul.